

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 690
van **ADELIN BLANCQUAERT**
datum: 1 juni 2021

aan **WOUTER BEKE**
VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID, GEZIN EN ARMOEDEBESTRIJDING

Sensoa - Nieuw vlaggensysteem seksueel grensoverschrijdend gedrag

Recent lanceerde Sensoa het nieuwe vlaggensysteem voor volwassenen. In het verleden was er al een vlaggensysteem beschikbaar voor andere doelgroepen, zoals kinderen en jongeren. De bedoeling van het vlaggensysteem is om seksueel grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken. Seksueel gedrag kan hierbij ingeschat worden en het systeem kan een tool zijn om gepast te reageren op zulke situaties. De situatie wordt aan de hand van zes criteria ingeschat en het gedrag wordt daarbij ingedeeld in vier categorieën, van aanvaardbaar seksueel gedrag tot zwaar grensoverschrijdend seksueel gedrag.

De minister gaf eerder aan dat het systeem tegemoetkomt aan de nood in zorgsectoren (zoals ouderenzorg of thuiszorg), zorg voor specifieke doelgroepen (zoals asielzoekers of mensen met verstandelijke beperking), maar ook andere sectoren zoals cultuur en media, sport en vrije tijd, werk en zelfs in thuissituaties (huiselijk geweld, seksueel misbruik en geweld tegen kinderen).

Het vlaggensysteem kan mogelijk bij bepaalde situaties handvaten aanreiken om hierop gepast te reageren. Er moet echter ook aandacht besteed worden aan het feit dat gedrag interpreteerbaar is en dat niet elke persoon een bepaald gedrag als dusdanig problematisch definieert.

1. Kan de minister cijfers geven over de prevalentie van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij volgende doelgroepen:
 - a) ouderenzorg/thuiszorg;
 - b) asielzoekers;
 - c) mensen met een verstandelijke beperking.

Indien deze cijfers niet beschikbaar zijn, zal de minister ze verzamelen in de toekomst?

2. Welke argumenten waren doorslaggevend om voor een vlaggensysteem voor volwassenen te kiezen?
3. Hoe zal dat vlaggensysteem specifiek ingebed worden in de verschillende organisaties?
4. Hoeveel organisaties hebben een opleiding bij Sensoa gevolgd voor de toepassing van het vlaggensysteem? Graag opgesplitst per sector.

5. Welke initiatieven neemt de minister om ervoor te zorgen dat de subjectieve ervaring van het slachtoffer meer opweegt dan de 'objectieve' inschatting met het vlaggensysteem?
6. Plant de minister enige controle op het gebruik van dat systeem? Zo ja, hoe zal dat gebeuren?
7. Wordt er beoogd dat een 'objectief' criterium zoals een bepaalde kleur van vlag een impact zal hebben op het schuldinzicht van de pleger van grensoverschrijdend gedrag?
8. Dit systeem is op vraag van professionals tot stand gekomen.
Zal in de toekomst ook de mening van cliënten en slachtoffers gevraagd worden? Zo ja, binnen welke termijn?

ANTWOORD

op vraag nr. 690 van 1 juni 2021

van **ADELINE BLANCQUAERT**

1. Volgende prevalentiecijfers over seksueel grensoverschrijdend gedrag kan ik u geven:
 - a) Ouderenzorg/thuiszorg: recent onderzoek naar personen van 70 jaar en ouder, waarvan deelnemers zowel in de gemeenschap als in woonzorgcentra of assistentiewoningen woonden, toont dat 8.4% het afgelopen jaar één of meerdere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag ervaren heeft (Nobels et al., 2021).
 - b) Asielzoekers: 39% van de vluchtelingen maakt seksueel grensoverschrijdend gedrag mee in België of in Nederland (Keygnaert et al., 2008).
 - c) Mensen met een verstandelijke beperking: uit een Nederlands onderzoek blijkt dat 61% van de vrouwen en 23% van de mannen met een verstandelijke beperking ooit seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben ervaren (van Berlo et al., 2011). Ook het onderzoek van Tina Goethals (2018) bij vrouwen met een beperking (niet enkel een verstandelijke) toont aan dat zij ervaringen hebben met seksueel geweld.
2. Eerst en vooral was er de vaststelling dat het vlaggensysteem voor kinderen en jongeren gebruikt werd door professionals die met volwassenen werken. Sensoa kreeg daarover ook regelmatig vormingsvragen binnen. Vanuit die vaststelling is het idee gegroeid om ook voor volwassenen een aangepast vlaggensysteem te ontwikkelen. Intermediairs, experts en potentiële gebruikers werden hieromtrent in 2019 en 2020 naar hun noden en wensen gevraagd en voorbeeldcasussen werden geanalyseerd. Er werd op basis van deze bevragingen en literatuuronderzoek gekozen voor de ontwikkeling van een aangepast vlaggensysteem dat laagdrempelig, bruikbaar en effectief is om ook seksueel grensoverschrijdend gedrag bij volwassenen bespreekbaar te maken. Seksueel grensoverschrijdend gedrag is immers ook bij volwassenen een probleem. Er zijn bovendien groepen van volwassenen die extra kwetsbaar zijn voor het meemaken van seksueel grensoverschrijdend gedrag (zie cijfers hierboven). Deze doelgroepen worden vaak begeleid door hulpverleners of verblijven in voorzieningen. Het was dus belangrijk om de professionals die met hen werken de juiste handvatten aan te reiken.
3. Op vlaggensysteem.be zijn een basisuitleg en een 10-tal situaties met volwassenen vrij beschikbaar. Daarnaast is er ook een boek over uitgegeven, werd er een netwerkdag en webinar georganiseerd voor professionals en is er mogelijkheid voor vorming op maat. Verder is het vlaggensysteem voor volwassenen (en kinderen) zeer aanwezig binnen Grenswijs.be, de website en online tool om beleid te vormen rond (seksuele) integriteit.

Daarbovenop gebeurt de (ondersteuning van de) implementatie van het vlaggensysteem in de verschillende organisaties op en via verschillende manieren en ingangswegen. Sensoa is de ontwikkelaar, maar voor de implementatie werkt deze partnerorganisatie natuurlijk samen met actoren in die verschillende sectoren. Bestaande aanbieders van opleidingen wordt het vlaggensysteem eigen gemaakt om ermee aan de slag te gaan: Aditi vzw voor ouderzorg en mensen met een beperking, Centrum Ethiek in de Sport vzw (ICES) voor de sportsector en de API-opleiding (AanspreekPersoon Integriteit), het Zorgbedrijf voor thuiszorg, Het Rode Kruis voor asielcentra, ... Andere sectoren komen nog aan bod, van zodra Sensoa klaar is met de analyse van welke aanbieders er bereid zijn om het vlaggensysteem te gebruiken.

Sensoa wordt tenslotte regelmatig gevraagd om in relevante beroepsopleidingen (politie en justitie, lerarenopleidingen, orthopedagogiek, verpleegkunde,...) gastlessen over het vlaggensysteem te geven. Sommige docenten hebben na enkele jaren gastlessen het vlaggensysteem helemaal onder de knie en geven deze materie zelfstandig. Daarnaast is er lesmateriaal beschikbaar voor docenten om met het vlaggensysteem aan de slag te gaan, en kunnen zij - indien gewenst - hier een coaching rond aanvragen.

4. De implementatie is net gestart, toch kan ik al wat elementen aandragen.
Op de netwerkdag van 1 april namen 130 personen deel. In de namiddag kon er in kleine groepen dieper ingegaan worden op het gebruik van het vlaggensysteem in een specifieke setting. Er waren 54 aanwezigen in de sessie voor werking met ouders, 23 in de sessie voor eerstelijnszorg, 9 in de sessie voor ouderenzorg, 23 in de sessie voor psychiatrie, 14 in de sessie voor de asielsector en 46 in de sessie voor de sector personen met een handicap.
Er zijn ondertussen al vier vormingen doorgegaan rond het vlaggensysteem voor volwassenen: 1x onderwijs, 1x politie en justitie, 1x cultuursector, 1x zorg en welzijn - mensen met een beperking.
Er is ook een webinar georganiseerd met 174 ingeschreven mensen. Het grootste deel van de live kijkers gaf aan te werken in de sector voor mensen met een beperking (40%), gevolgd door mensen werkzaam in het onderwijs (11%), mensen die werken met ouders (10%), psychiatrie (10%) en eerstelijnszorg (6%). Een kleinere groep deelnemers was werkzaam in een setting gericht naar slachtoffers, de sportsector of gaf aan in een andere sector te werken dan eerder genoemd.
5. In het vlaggensysteem is er volgens mij voldoende aandacht voor de subjectieve ervaring van het slachtoffer tegenover de objectieve inschatting van de situatie, ik plan dan ook geen extra initiatieven. Enkele elementen uit het vlaggensysteem die dit aantonen:
 - Het vlaggensysteem gebruikt 6 criteria om in te schatten of seksueel gedrag overschrijdend is. Eén van de criteria is impact: hierin wordt de impact op het slachtoffer dus per definitie meegenomen. Het zit deels ook vervat in de andere criteria: zo is toestemming nodig van het slachtoffer en mag die zich niet onder druk gezet voelen. Uiteraard is zijn/haar beleving daarin ook van belang. We kunnen pas spreken over toestemming als alle betrokken ervaren dat die er was.
 - In gesprek met de pleger wordt geadviseerd om de ervaring van en impact op het slachtoffer altijd mee te nemen. Zo kan een verschil in ervaring aangegeven worden: wat bedoelde de pleger, wat ervaart het slachtoffer, niet erg volgens de pleger wil niet zeggen dat het niet erg is voor het slachtoffer. Zo wordt aan meer empathie gewerkt.
 - Het vlaggensysteem is een aanvulling op wat er nodig is voor slachtoffers en focust op de personen die het (grensoverschrijdend) seksueel gedrag stellen. Het is vaak daar waar hulpverleners niet goed weten hoe de inschatting te maken en hoe te handelen. Het vlaggensysteem kijkt naar: wat moet deze persoon leren om dit gedrag niet meer te stellen in de toekomst. Het vlaggensysteem zet dus in op preventie. Inzicht in de ervaring van het slachtoffer is daar een deel van. Daarnaast zijn er mogelijk ook situaties die het slachtoffer niet als traumatiserend ervaart maar die toch moeten worden aangekaart met die persoon die het gedrag stelt. Het vlaggensysteem houdt dus rekening met de ervaringen en noden van het slachtoffer maar ook met andere elementen.
 - Het vlaggensysteem kan ook gebruikt worden om met slachtoffers het gesprek aan te gaan. Het kan hen helpen om zich erkend te voelen in wat hen is overkomen en om inzicht te verwerven over waarom gedrag voor hen wel of niet oké aanvoelde. Het kan de start zijn van het gesprek maar is niet voldoende om therapeutisch rond trauma te werken, daarin zijn andere zaken noodzakelijk.

6. De ontwikkeling en implementatie van het vlaggensysteem valt onder de beheersovereenkomst van de partnerorganisatie Sensoa. Sensoa heeft nauw operationeel overleg met de belangrijkste implementatie-partners. Op netwerkdagen en vormingen krijgt Sensoa ook inzicht in wat de noden en de vragen zijn om zo constant het Vlaggensysteem zo bruikbaar mogelijk te maken. Ook bevestigingen worden georganiseerd met de bedoeling na te gaan in hoeverre de methodiek is gekend en ingebed in bepaalde sectoren. Er is dus eerder sprake van ondersteuning bij de implementatie door Sensoa, dan wat u controle noemt.

Het is moeilijk te controleren hoe een methodiek wordt gebruikt eens dat deze vrij beschikbaar is gesteld. Omdat het vlaggensysteem vrij toegankelijk ter beschikking is van iedere gebruiker, zorgt dit voor laagdrempeligheid en bruikbaarheid, maar dit maakt controle moeilijk. Wel worden er vanuit Sensoa bepaalde zaken aangegeven als zijnde de kern van het vlaggensysteem waar niet aan mag worden geraakt, zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan om criteria te veranderen of weg te laten.

7. Het is inderdaad de bedoeling dat het vlaggensysteem helpt om gesprekken aan te gaan met plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bijdragen tot schuldinzicht en het opnemen van verantwoordelijkheid voor eigen gedrag zijn daar belangrijke elementen in. Niet alleen naar plegers geeft het vlaggensysteem houvast, ook voor intermediairs in een team helpt het om het gesprek te voeren (het geeft een gemeenschappelijke taal) over de inschatting van gedrag en het bepalen van een reactie t.a.v. plegers.
8. De stem van cliënten en slachtoffers is alvast meegenomen in de ontwikkeling van het vlaggensysteem. Zo zat in de stuurgroep een onderzoeker die werkt rond de gevolgen van seksueel grensoverschrijdend gedrag voor slachtoffers.

Op het Platform Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag, een bijeenkomst van verschillende spelers in het middenveld waar onder andere slachtoffer-organisaties en ervaringsdeskundigen aanwezig zijn, werd de voortgang van de ontwikkeling telkens gerapporteerd en de mogelijkheid ingelast om feedback te geven.

De stem van slachtoffers werd ook zoveel mogelijk meegenomen door alle onderzoeksgegevens te verzamelen, en door feedback in de loop van het ontwikkelingsproces. Er werd ook expliciet feedback aan cliënten gevraagd en gegeven op de tekeningen.

Net als bij de ontwikkeling, zal ook bij de ondersteuning van de implementatie aandacht zijn voor de mening van cliënten en slachtoffers.